

РЕГИОНАЛЬНЫЙ СОВЕТ ПО РАЗВИТИЮ АТО ГАГАУЗИЯ

РЕШЕНИЕ

№ 1/6/2

от 25.09.2020 г.

«Об утверждении Отчёта о внедрении Стратегии регионального развития региона развития АТО Гагаузия на 2017-2020 гг. за I полугодие 2020 года.»

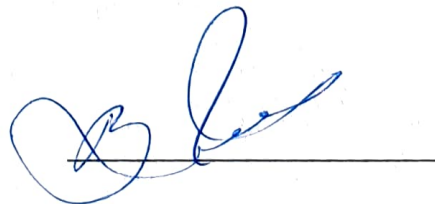
В соответствии со ст. 7 (2), ст. 7 (6) а, ст.11(3) Закона РМ № 438 от 28.12.2006 г. «О региональном развитии в Республике Молдова», руководствуясь п.16 (1) с) Постановления Правительства РМ №127 от 08.02.2008 г., Региональный совет по развитию АТО Гагаузия решил:

1. Утвердить Отчёт о внедрении Стратегии регионального развития региона развития АТО Гагаузия на 2017-2020 гг. за I полугодие 2020 года.» (приложение №1).
2. Решение вступает в силу со дня утверждения.

**Председатель Регионального
Совета по развитию АТО Гагаузия
Ирина Влах**

**Секретарь Регионального
Совета по развитию АТО Гагаузия
Валерий Яниогло**

Ministerul Agriculturii,
Dezvoltării Regionale
și Mediului

Agenția de Dezvoltare
Regională UTA Găgăuzia

Aprobat
prin Decizia CDR
nr. _____ din _____ 2020

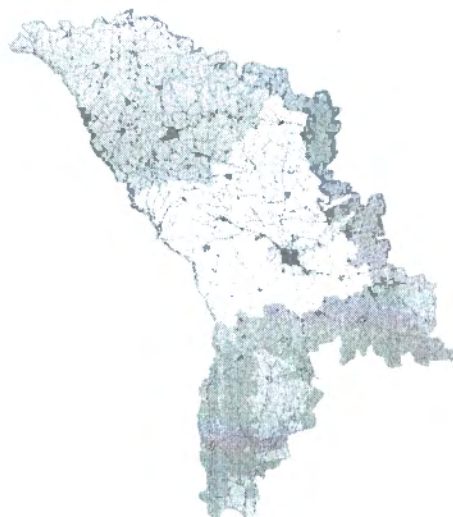
Coordonat:
Dorin ANDROS,
Secretar de Stat

D. Andros

„15” *Julie* 2020

RAPORT DE PROGRES privind implementarea SDR UTA Găgăuzia 2017-2020

Perioada de raportare
ianuarie - iunie 2020

Comrat, 2020

Cuprins:

Lista abrevierilor:	1
Sumar executiv	2
Introducere	4
Principalele rezultate ale SDR atinse în perioada de raportare	5
Obiectivul general: „Dezvoltarea echilibrată și durabilă a regiunii Găgăuzia”	5
Obiectivul Specific 1: Asigurarea accesului la servicii și utilități publice de calitate	6
Măsura 1.1. Modernizarea, extinderea și regionalizarea serviciilor calitative de aprovizionare cu apă și canalizare	6
Măsura 1.2. Reabilitarea și modernizarea drumurilor regionale și locale	8
Măsura 1.3. Dezvoltarea sistemelor de management integrat al deșeurilor solide	9
Măsura 1.4 Sporirea eficienței energetice a clădirilor publice	10
Obiectivul Specific 2: Creșterea economică echilibrată și sporirea competitivității regiunii	10
Măsura 2.1. Crearea infrastructurii și condițiilor favorabile pentru dezvoltarea afacerilor	11
Măsura 2.2. Utilizarea potențialului instituțiilor de învățământ și științifice ca puncte de creștere economică regională	12
Măsura 2.3. Punerea în aplicare a potențialului etno-cultural și turistic al regiunii	13
Obiectivul Specific 3: Îmbunătățirea guvernanței în domeniul dezvoltării regionale	14
Măsura 3.1. Dezvoltarea capacității participanților în procesul de dezvoltare regională	14
Măsura 3.2. Fortificarea eficienței instituțiilor de dezvoltare regională	15
Măsura 3.3. Atragerea investițiilor în domeniile prioritare pentru dezvoltarea regională la nivel național și internațional	16
Măsura 3.4. Punerea în aplicare a unor sisteme eficiente de planificare, programare, monitorizare și evaluare	17
Cooperarea cu partenerii de dezvoltare	17
Provocări și riscuri	18
Bune practici și lecții învățate	19
Concluzii	20

Anexe:

1. Anexa 1. Tabel generalizator cu indicatorii de monitorizare a SNDR și SDR în perioada 2016-2020
2. Anexa 2. Monitorizarea surselor de finanțare a proiectelor pentru perioada ianuarie-iunie 2020
3. Anexa 3. Raportul activităților desfășurate privind dezvoltarea capacităților colaboratorilor ADR pe parcursul anului 2020

Lista abrevierilor:

AAC	– Aprovizionare cu apă și canalizare
ADR	– Agenția de Dezvoltare Regională
AEE	– Agenția pentru Eficiență Energetică
AI	– Agenția de Investiții
AMAC	– Asociația Moldova Apă-Canal
APL	– Administrația Publică Locală
ASD	– Administrația de Stat a Drumurilor
BNS	– Biroul Național de Statistică
CNCDR	– Consiliul Național de Coordonare a Dezvoltării Regionale
CR	– Consiliul Raional
CRD	– Consiliul Regional pentru Dezvoltare
CRS	– Comisie Regională Sectorială
DR	– Dezvoltarea Regională
DRL	– Drumuri regionale și locale
DUP	– Documentul unic de program
EE	– Eficiență energetică
FNDR	– Fondul Național pentru Dezvoltare Regională
FEN	– Fondul Ecologic Național
GIZ	– Agenția de Cooperare Internațională a Germaniei
GLRS	– Grup de lucru regional sectorial
GIS	– Sistem Informațional Geografic
IA	– Incubatorul de afaceri
IES	– Inspectoratul Ecologic de Stat
IREX	– Consiliul pentru cercetări și schimburi internaționale
ISA	– Infrastructura de suport în afaceri
ÎMM	– Întreprinderi Mici și Mijlocii
MADRM	– Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului
MEI	– Ministerul Economiei și Infrastructurii
M&E	– Monitoring și evaluare
MSPL	– Modernizarea serviciilor publice locale
ONG	– Organizații non-guvernamentale
OS	– Obiectivul specific
PIB	– Produsul intern brut
PIBR	– Produsul intern brut regional
RDN	– Regiunea de Dezvoltare Nord
RDC	– Regiunea de Dezvoltare Centru
RDS	– Regiunea de Dezvoltare Sud
RD	– Regiunea de Dezvoltare
SDR	– Strategia de Dezvoltare Regională
SNDR	– Strategia Națională de Dezvoltare Regională
SRL	– Societate cu Răspundere Limitată
SUA	– Statele Unite ale Americii
SLPA	– Suport pentru autoritățile publice locale din UTA Găgăuzia
TAG	– Proiectul UE „Integrarea UTA Găgăuzia în Structura Națională a Dezvoltării Regionale”
UE	– Uniunea Europeană
UTA	– Unitatea teritorial autonomă
USC	– Universitatea de Stat din Comrat
USAID	– Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională
ZEL	– Zona Economică Liberă

Sumar executiv

Prezentul raport de progres privind implementarea Strategiei de Dezvoltare Regională a UTA Găgăuzia 2017-2020 este elaborat în baza planului de implementare a SDR UTA Găgăuzia pentru anul 2020 și reflectă principalele rezultatele obținute în procesul de implementare a strategiei pe parcursul primului semestru al anului 2020. Raportul reflectă progresele realizate la nivelul fiecărui obiectiv specific precum și remarcă principalele riscuri, lecții învățate și bune practici identificate în perioada de raportare.

În vederea atingerii obiectivelor specifice stabilite în SDR în perioada de raportare au fost depuse eforturi comune de către factorii implicați în procesul de dezvoltare regională: ADR UTA Găgăuzia, Comitetul Executiv al UTA Găgăuzia, APL de nivelul I, partenerii de dezvoltare activi în regiune ș.a.

Totodată, trebuie de remarcat faptul, că activitatea instituțiilor implicate în procesul de dezvoltare regională, inclusiv ADR Găgăuzia a fost afectată negativ de situația epidemiologică din lume, fapt ce a avut un impact negativ asupra atingerii obiectivelor planificate.

Prin prisma obiectivelor specifice stabilite în SDR UTA Găgăuzia pot fi remarcate principalele rezultate obținute în perioada de raportare:

Pentru OS 1. Asigurarea accesului la servicii și unități publice de calitate:

În sectorul aprovizionare cu apă și canalizare:

- 9 concepte de proiecte în sectorul AAC promovare în cadrul ședinței Consiliului de asistență externă pe lângă Bașcanul UTA Găgăuzia;
- 2 ședințe de lucru cu APL Comrat în vederea identificării soluțiilor tehnice și financiare pentru construcția stației de epurare a apelor uzate din Comrat.

În sectorul managementului deșeurilor:

- A fost desfășurată licitația publică pentru achiziționarea a 2 autospeciale cu volumul de 6 m³.

În domeniul sporirii eficienței energetice a clădirilor publice:

- Un acord adițional pentru executarea unor lucrări adiționale de finisare a pereților și glafurilor precum și lucrări de montare a vitraliilor. Lucrările respective au fost executate la începutul perioadei de raportare.

Pentru OS 2. Creșterea economică echilibrată și sporirea competitivității regiunii;

În domeniul creării infrastructurii și condițiilor favorabile pentru dezvoltarea afacerilor:

- Au fost realizată recepția finală a lucrărilor de construcție-montaj prevăzute în cadrul proiectului "Amenajarea și conectarea la infrastructura comunală și la drumurile de acces a parcului industria Comrat" (26 iunie 2020). Au fost construite rețelele de aprovizionare cu apă (3250 m.) și 2 rezervoare cu volumul de 300 m³; rețelele de canalizare (840 m) și o stație de epurare a apelor uzate; rețele de gaz (1080 m); rețelele electrice (6400 m); căile de acces (2600 m drum de acces); canalul de scurgere apelor pluviale și gardul.

În domeniul utilizării potențialului instituțiilor de învățământ și științifice ca puncte de creștere economică regională

- 2 ședințe a grupului de lucru pentru elaborarea strategiei de specializare inteligentă în cadrul căroră a fost prezentată viziunea specializării inteligente în domeniul agriculturii și proiectele generate în urma identificare antreprenorială.
- 1 raport cu privire la specializarea inteligentă a regiunii în domeniul agricol.
- Fișe de proiect în domeniul agricol identificate și elaborate în conformitate cu principiile și cerințele metodologiei S3.

În domeniul sporirii potențialului etno-cultural și turistic al regiunii:

- 1 atelier de lucru pentru identificarea modalităților de promovare și dezvoltare a infrastructurii turistice din regiune;
- 10 concepte de proiecte posibile în domeniul dezvoltării turismului prezentate în cadrul unui eveniment cu participarea partenerilor de dezvoltare

Pentru OS 3. Îmbunătățirea guvernancei în domeniul dezvoltării regionale:

În domeniul dezvoltării capacității participanților în procesul de dezvoltare regională:

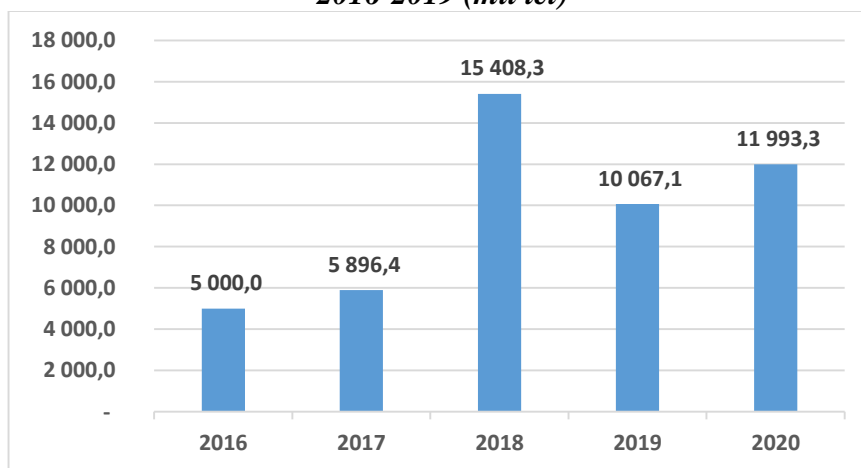
- A fost desfășurat al 6-lea modul cele 7 sesiuni de instruire cu durata de 3 zile fiecare în cadrul proiectului ”Dezvoltarea Regională în Republica Moldova: suport în implementarea strategiilor regionale prin utilizarea datelor GIS”
- Cu suportul Agenției de Cooperare a Austriei a fost organizat un seminar cu tematica: ”Regionalizarea serviciului public de AAC – element cheie al politicii de stat în domeniul dezvoltării sectorului AAC”.
- 1 masa rotundă cu genericul ”Managementul deșeurilor menajere solide: probleme și soluții posibile propuse de către APL” desfășurată în cadrul programului ”Comunitatea mea”, finanțat de către USAID și implementat de către IREX Moldova
- 1 masa rotundă cu genericul ”Agro-ecologia inovațională: avantaje economice și dezvoltare sustenabilă” organizată cu suportul Fondului de Inovații și Dezvoltare Durabilă.

În domeniul fortificării eficienței instituțiilor de dezvoltare regională.

- Un concept de proiect privind suportul pentru Consiliul de Dezvoltare Regională a UTA Găgăuzia elaborat li prezentat către GIZ/MSPL;
- 19 propuneri de modificare a regulamentului de organizare a concursului de selectare a proiectelor pentru finanțare din FNDR, înaintate către MADRM;
- 6 propuneri privind modificarea grilelor de evaluare a notelor conceptuale și a cererilor de finanțare înaintate către MADRM;

În anul 2020 sursa de bază pentru implementarea proiectelor de dezvoltare regională rămâne a fi Fondul Național de Dezvoltare Regională. Dinamica alocării mijloacelor financiare este prezentată în figura 1.

Figura 1. Dinamica alocărilor financiare din FNDR destinate RD UTA Găgăuzia pentru anii 2016-2019 (mii lei)

Sursa: Deciziile CNCDR privind alocarea mijloacelor financiare din FNDR

Pentru anul 2020 a fost alocată din FNDR suma de 11993,3 mii lei pentru implementarea a 3 proiecte regionale. Din suma alocată, în primul semestru al anului au fost valorificate sursele de financiare în mărimea 4200,63 mii de lei (35,02%). Situația privind valorificarea mijloacelor financiare în primul semestru al anului 2020 este prezentată în Tabelul 1.

Tabel 1. Valorificarea mijloacelor financiare alocate din FNDR pentru implementarea proiectelor de dezvoltare regională în RD UTA Găgăuzia (mii lei)

Denumirea proiectului	Cost total	Cost total, (FNDR)	Contractat	Valorificat (2018-2020)	Alocat 2020	Valorificat 2020	Gradul de valorificare, %
<i>Optimizarea sistemului de gestionare a deșeurilor solide în or. Vulcănești</i>	9633,91	9370,91	3213,35	3213,35	2324,08	0	0
<i>Amenajarea și conectarea la infrastructura comunală și la drumurile de acces a Parcului industrial Comrat</i>	30010,35	19000,00	27481,82	16431,61	3311,00	3267,87	98,7%
<i>Măsuri de eficiență energetică a Centrului de sănătate mun. Comrat</i>	9112,77	8777,77	8262,92	3352,33	6358,21	932,76	14,67%
TOTAL	48757,03	37148,68	38958,09	22997,29	11993,29	4200,63	35,02%

Sursa: ADR UTA Găgăuzia

În perioada de raportare a continuat colaborarea cu partenerii de dezvoltare care activează în regiune. Ca parteneri de bază pot fi menționați:

- Agenția de Cooperare Internațională a Germaniei (GIZ) în cadrul proiectului "Modernizarea Serviciilor Publice Locale în Republica Moldova" (MSPL);
- Agenția Cehă pentru Dezvoltare în cadrul proiectului "Dezvoltarea Regională în Republica Moldova: suport în implementarea strategiilor regionale prin utilizarea datelor GIS".
- Consiliul pentru Cercetări și Schimburi Internaționale (IREX) în cadrul programului "Comunitatea mea" finanțat de către USAID.

Pentru perioada următoare principalele acțiuni în vederea implementării SRD UTA Găgăuzia 2017-2020 vor fi orientate spre următoarele domenii:

- Asigurarea continuității implementării proiectelor de dezvoltare regională inițiate în regiune;
- Asigurarea procesului de informare a APL privind prioritățile politicii de dezvoltare regională și privind principalele documente de planificare sectorială elaborate în regiune;
- Consolidarea capacităților APL în domeniul dezvoltării regionale și planificării strategice;
- Facilitarea procesului de constituire a noii componente a CRD UTA Găgăuzia.
- Inițierea acțiunilor de suport în domeniul eficientizării activității CRD UTA Găgăuzia.

Introducere

Strategia de dezvoltare regională a UTA Găgăuzia 2017-2020 este principalul document de planificare strategică la nivel regional, care definește prioritățile de dezvoltare pe termen mediu a UTA Găgăuzia ca regiune de dezvoltare. SDR UTA Găgăuzia 2017-2020 este corelată cu Strategia Națională de Dezvoltare Regională 2016-2020, și vine să contribuie la realizarea obiectivului general al SNDR: *dezvoltarea echilibrată și durabilă asigurată în toate regiunile de dezvoltare ale Republicii Moldova* stabilind ca obiectiv general *dezvoltarea echilibrată și durabilă a regiunii UTA Găgăuzia*.

În vederea asigurării dezvoltării echitabile și durabile a regiunii SDR UTA Găgăuzia 2017-2020 stabilește 3 obiective specifice:

1. *Asigurarea accesului la servicii și utilități publice de calitate;*
2. *Creșterea economică echilibrată și sporirea competitivității regiunii;*
3. *Îmbunătățirea guvernanței în domeniul dezvoltării regionale;*

Pentru fiecare obiectiv specific strategia prevede un complex de măsuri și acțiuni concrete:

- Măsurile pentru asigurarea unui acces garantat la serviciile publice de calitate sunt orientate spre dezvoltarea celor mai importante obiective de infrastructură în regiune, inclusiv a infrastructurii rutiere, alimentare cu apă și canalizare, gestionarea deșeurilor solide, și a eficienței energetice în sectorul public.
- Un impuls multiplicativ important în generarea creșterii economice durabile în regiuni îl reprezintă măsurile de dezvoltare a infrastructurii de afaceri și de consolidare a centrelor regionale de dezvoltare economică bazate pe inovare și sprijinirea infrastructurii de afaceri regionale și locale. O atenție deosebită este acordată creșterii potențialului turistic.
- Un șir de măsuri sunt orientate spre îmbunătățirea în continuare a sistemului de management al dezvoltării regionale, prin îmbunătățirea cadrului legal și de reglementare în domeniul dezvoltării regionale, consolidarea capacității instituționale și administrative și creșterea eficienței sistemului de monitorizare și evaluare aplicat în sistemul de dezvoltare regională.

Trebuie de remarcat faptul că politica de dezvoltare regională este o politică intersectorială și respectiv este necesară asigurarea unei sinergii a Strategiei de dezvoltare a UTA Găgăuzia cu un șir de documente strategice sectoriale, în special: Strategia de alimentare cu apă și sanitație 2014-2028; Strategia de gestionare a deșeurilor în Republica Moldova pentru anii 2013-2027; Programul național pentru eficiență energetică 2011-2020; Strategia de transport și logistică pe anii 2013-2022; ș.a. De asemenea SDR UTA Găgăuzia este corelată cu Strategia de dezvoltare socio-economică a UTA Găgăuzia 2017-2022.

Pe parcursul anului 2020 activitățile, în vederea implementării Strategiei de dezvoltare regională, au fost desfășurate în conformitate cu Planul de implementare a SDR UTA Găgăuzia 2017-2020. Implementarea măsurilor în vederea atingerii obiectivelor specifice a fost realizată atât prin coordonare cu principalii factori cointeresați din regiune: Consiliul Regional pentru Dezvoltare, Comitetul Executiv al UTA Găgăuzia, Adunarea Populară a UTA Găgăuzia, cât și prin conlucrarea eficientă cu partenerii de dezvoltare. Situația epidemiologică din țară și din lume a constituit în impediment major în atingerea rezultatelor scontate pentru primul semestru al anului 2020.

Principalele rezultate ale SDR atinse în perioada de raportare

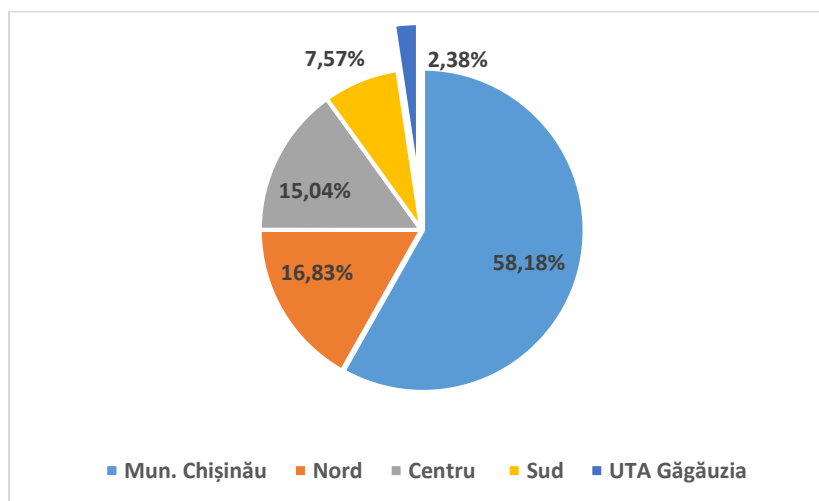
Obiectivul general: „Dezvoltarea echilibrată și durabilă a regiunii Găgăuzia”

Obiectivul general stabilit în Strategia de Dezvoltare Regională a UTA Găgăuzia 2017-2020 este **„Dezvoltarea echilibrată și durabilă a regiunii Găgăuzia”**. Realizarea obiectivului general al strategiei va avea ca impact sporirea nivelului de trai al populației, diminuarea disparităților în interiorul regiunii și creșterea coeziunii teritoriale. Pentru a determina impactul implementării strategiei, este necesar de a lua în calcul așa indicatori ca: produsul intern brut, rata sărăciei, indicele de disparitate a PIB-ului regional pe locuitor, nivelul emisiilor de gaze cu efect de seră.

Evoluția PIB regional are o dinamică pozitivă în perioada 2013-2017 fiind în creștere de la 3 635 602 mii lei în anul 2015 (anul de referință) până la 4 254 319 mii lei în anul 2017. Raportat la cap de locuitor, dinamica pozitivă se păstrează, PIB pe cap de locuitor în regiune constituind în anul 2017 26,26 mii lei, fiind în creștere comparativ cu anul 2015 cu 3,79 mii lei.

În ce privește ponderea PIB regional al UTA Găgăuzia în PIB național, aceasta constituie 2,38% (datele se referă la anul 2017).

Figura 2. Ponderea PIB regional în PIB național (anul 2017)

Sursa: BNS. Conturi Naționale 2018. Conturi regionale 2017

Indicele de disparitate a PIB pe locuitor, în regiunea de dezvoltare UTA Găgăuzia, în anul 2017 are un nivel de 52,23 %. În perioada 2015-2017, acesta a înregistrat o scădere în anul 2015, având valoare de 53,97%, apoi, în 2016 înregistrează o creștere până la 54,27, în anul 2017 fiind iarăși în descreștere și atingând nivelul de 52,23 %.

Tabel 2. Evoluția indicelui de disparitate pe locuitor pe regiuni de dezvoltare în perioada 2014-2017, în %

Anul	RDN	RDC	RDS	UTA Găgăuzia
2014	62,90	50,93	55,41	57,31
2015	61,28	51,00	51,72	53,97
2016	62,99	52,91	53,52	54,27
2017	61,02	50,80	50,88	52,23

Sursa: BNS. Conturi Naționale 2018. Conturi regionale 2017

Obiectivul Specific 1: Asigurarea accesului la servicii și utilități publice de calitate

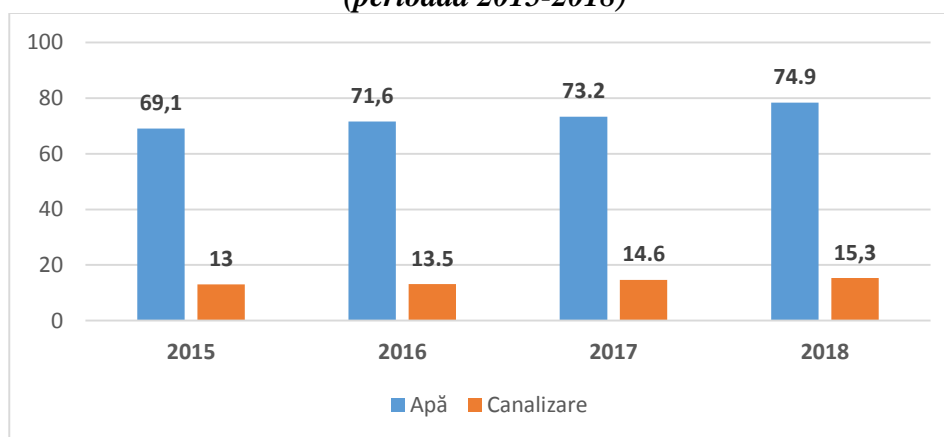
Obiectivul specific vizat presupune realizarea unui complex de activități menite să ducă la îmbunătățirea calității și accesibilității serviciilor publice locale. Domeniile de intervenție relevante se referă la: îmbunătățirea serviciilor de alimentare cu apă și canalizare; reabilitarea rețelei de drumuri locale și regionale, dezvoltarea sistemelor integrate de management al deșeurilor, creșterea eficienței energetice a clădirilor publice. În continuare este prezentată situația în sectoarele relevante și rezultatele pe măsurile preconizate în conformitate cu prevederile SDR.

Măsura 1.1. Modernizarea, extinderea și regionalizarea serviciilor calitative de aprovizionare cu apă și canalizare.

În Regiunea de Dezvoltare UTA Găgăuzia se atestă o situație favorabilă în ce privește accesul populației la serviciile de aprovizionare cu apă. Toate localitățile din regiune (26 localități) dispun de sisteme centralizate de alimentare cu apă, pe când indicatorul mediu pe țară este mai mic de 50%. În ce privește ponderea populației conectate **la servicii centralizate de alimentare cu apă**, se constată că 74,9% din populația UTA Găgăuzia are acces la serviciile de alimentare cu apă, inclusiv 80,7% în mediul urban și 71,1% în mediul rural (valorile pentru anul 2018). La acest indicator, UTA Găgăuzia ocupă locul întâi (după or. Chișinău) printre alte regiuni ale Republicii Moldova, nivelul mediu pe țară constituind 60,2%. Trebuie de remarcat faptul că *Strategia de alimentare cu apă și sanitație 2014-2028* stabilește ca țintă alimentarea cu apă potabilă sigură a cel puțin 65% din populație până în anul 2020. Reieșind din datele statistice disponibile, se constată că în regiunea de dezvoltare UTA Găgăuzia acest obiectiv a fost atins.

Nivelul de dezvoltare a **sistemelor de canalizare centralizată** este mult mai scăzut în comparație cu sistemele de alimentare cu apă. Astfel, doar 5 localități din regiune (20%) dispun de sisteme centralizate de canalizare din care 3 localități urbane și 2 localități rurale (100% din localitățile urbane și 8% din localitățile rurale). Rata de conectare a populației la serviciile de canalizare constituie 15,3% doar 37% din populația urbană și 0,3% din populația rurală stabilă fiind asigurate cu servicii de canalizare.

Figura 3. Rata de conectare a populației din RD UTA Găgăuzia la servicii de AAC (perioada 2015-2018)

Sursa: BNS

Dinamica evoluției ratei de conectare a populației la servicii de AAC denotă o creștere lentă a ponderii populației conectate la serviciile de canalizare (2,3 % în 4 ani). Ca urmare, pentru regiune este important de a intensifica eforturile în vederea construcției sistemelor de canalizare și asigurarea conectării populației la acest serviciu. Conform *Strategiei de alimentare cu apă și sanitație 2014-2028* la nivel național este stabilită ținta de 65% de populație conectată la sisteme de canalizare până în anul 2025.

În perioada de raportare, în conformitate cu prevederile Planului de implementare a SDR, au fost întreprinse acțiuni de promovare a conceptelor de proiecte elaborate în procesul de planificare sectorială. Astfel, la data de 30 ianuarie în cadrul ședinței Consiliului de coordonare a asistenței externe pe lângă Bașcanul UTA Găgăuzia, directorul ADR a prezentat portofoliul de proiecte elaborat în cadrul ADR UTA Găgăuzia și a menționat proiectele prioritare în sectorul AAC: Elaborarea studiului de fezabilitate pentru aprovizionarea cu apă a regiunii din r. Prut; Clusterizarea localităților din UTA Găgăuzia în vederea construcției și exploatării stațiilor regionale a apelor uzate; Elaborarea studiului de fezabilitate privind regionalizarea serviciilor de AAC ș.a. Ca urmare a evenimentului a fost inițiată în parteneriat cu Comitetul Executiv al UTA Găgăuzia elaborarea cererii de finanțare

pentru elaborarea SF privind clusterizarea localităților din UTA Găgăuzia în vederea construcției și exploatării stațiilor regionale a apelor uzate. Cererea de finanțare urmează a fi depusă către Agenția de Cooperare Internațională a Cehiei.

De asemenea, în perioada de raportare a avut loc o ședință comună ADR/ GIZ/ Comitetul Executiv al UTA Găgăuzia în cadrul căreia au fost agreată necesitatea consolidării eforturilor în vederea pregătirii pentru implementare a conceptele de proiecte din sectorul AAC. Au fost identificate 3 proiecte prioritare: Construcția stației regionale de epurare a apelor uzate în mun. Comrat; Elaborarea studiului de fezabilitate pentru aprovizionarea cu apă a regiunii din r. Prut; Aprovizionarea cu apă potabilă a or. Vulcănești și a zonei economice libere ”Valcaneș”. Urmează a fi stabilite necesitățile concrete de asistență tehnică pentru aceste 3 proiecte.

O problemă importantă pentru regiune în sectorul AAC o reprezintă gradul redus de asigurare cu servicii de canalizare a cetățenilor din or. Comrat și lipsa unei stații funcționale de epurare a apelor uzate. În perioada de raportare a avut loc vizita în teritoriul a Comisiei Parlamentare Mediu și Dezvoltare Regională. Membrii comisiei au făcut cunoștință cu situația creată în or. Comrat și cu efectele ecologice nefaste cauzate de faptul că deversarea apelor uzate are loc direct în r. Ialpuș. S-a convenit că este necesar ca părțile implicate să identifice modalități de soluționare a problemei.

Imagini din cadrul vizitei Comisiei Parlamentare

În același context, la inițiativa ADR UTA Găgăuzia au fost organizate 2 ședințe de lucru cu participarea APL Comrat. În cadrul ședințelor s-a agreat că în vederea soluționării problemei lipsei stației de epurare, primăria or. Comrat va actualiza proiectul tehnic existent pentru construcția stației de epurare și va elabora cererea de finanțare în vederea depunerii acesteia la concursul propunerilor de proiecte cu finanțare din FNDR. ADR UTA Găgăuzia va acorda suportul consultativ în acest sens.

Măsura 1.2. Reabilitarea și modernizarea drumurilor regionale și locale

Conform informației oferite de Administrația de Stat a Drumurilor (ASD), lungimea totală a drumurilor regionale în RD UTA Găgăuzia constituie 87,83 km. Din totalul drumurilor regionale din RD UTA Găgăuzia sunt modernizate 59,17 km, ceea ce constituie 67,4% și este peste media națională cu 6,5% (la situația din anul 2018). Pentru comparație, în RDN acest indicator este de 68,6 %, în RDC – 60,3 %, în RDS – 45,6%.

În procesul de elaborare a *Programului regional sectorial în domeniul infrastructurii drumurilor regionale și locale pentru regiunea de dezvoltare UTA Găgăuzia (2018-2025)* a fost efectuată o analiză a stării drumurilor regionale în urma căreia s-a constatat că peste 40 % din drumurile regionale sunt într-o stare rea sau foarte rea și necesită investiții esențiale pentru reabilitarea și modernizarea ei. Pentru anul 2020 din Fondul Rutier pentru UTA Găgăuzia au fost alocate mijloace financiare în sumă de 25 196 mii lei care sunt destinați în special pentru întreținerea drumurilor locale.

Conform indicatorilor oferit de BNS, în perioada 2015-2018, se atestă o dinamică pozitivă a parcursului de mărfuri realizat cu transportul rutier. Astfel, în anul 2018 acest indicator a constituit 196 mln. tone-km. fiind în creștere cu 111,6 % în comparație cu anul 2015. Transportul de pasageri în RD UTA Găgăuzia în anul 2018 a constituit 2060,2 mii pasageri anual. Acest indicator înregistrează o creștere nesemnificativă comparativ cu valoarea înregistrată în anul 2015 – 1978,8 mii pasageri transportați.

În perioada de raportare, proiecte cu finanțare din sursele FNDR în domeniul infrastructurii drumurilor regionale și locale nu au fost implementate. Pentru ADR UTA Găgăuzia rămâne o prioritate identificarea mijloacelor financiare și a mecanismelor prin care ar putea fi finanțate lucrările de reabilitare a coridoarelor de drumuri regionale identificate în cadrul procesului de planificare sectorială. În cadrul Programului regional sectorial în domeniul infrastructurii drumurilor regionale și locale pentru regiunea de dezvoltare UTA Găgăuzia au fost identificate 5 coridoare de transport prioritare cu o lungime totală de 134,46 km. Costul total pentru reparația coridoarelor de transport identificate este estimat la peste 506 860 mii lei. Conceptele de proiecte privind reabilitarea coridoarelor rutiere prioritare au fost prezentate la data de 30 ianuarie, în cadrul ședinței Consiliului de coordonare a asistenței externe de pe lângă Bașcanul UTA Găgăuzia.

Pe parcursul anului 2020 în regiune au fost inițiate proiecte de reconstrucție a 2 sectoare din cadrul a două coridoare rutiere prioritare. De către Administrația de Stat a Drumurilor au fost contractate lucrări de amenajare a îmbrăcămintei din beton asfaltic pentru sectorul de drum Ferapontievca – Avdarma (Coridorul 2. R29–Ferapontievca– Avdarma – Chiriet Lunga– R36). Costul total al lucrărilor 11 200,4 mii lei. De asemenea au fost inițiate lucrări de reconstrucție a drumului Congaz – Baurci (face parte din coridorul Nr 3, Ciadâr Lunga – Baurci – Congaz - Căetu – Ciselia Mare-Chiselia Rusă – M3). Costul total al lucrărilor constituie 40 611,9 mii lei.

Măsura 1.3. Dezvoltarea sistemelor de management integrat al deșeurilor solide.

Conform datelor statistice oferite de BNS, în anul 2019 în regiunea de dezvoltare UTA Găgăuzia, 16 (din care 3 localități urbane și 13 localități rurale) din 26 de localități beneficiază de servicii de colectare a deșeurilor menajere solide. Numărul localităților beneficiare de serviciu este în creștere comparativ cu anul de referință 2015 când doar 9 localități (3 urbane și 6 rurale) dispuneau de serviciu de colectare a deșeurilor.

În ce privește numărul populației din UTA Găgăuzia care beneficiază de servicii de colectare a deșeurilor menajere solide, acesta constituia conform datelor statistice (anul 2019) 90,5 mii persoane, sau 56,21% din populația regiunii. Acest indicator este în creștere comparativ cu anul de referință 2015 când doar 40,1 mii persoane sau 24,78 % din populație beneficiau de servicii de colectare a deșeurilor.

Numărul populației orășenești care beneficiază de servicii de colectare a deșeurilor este de 45,7 mii de persoane ceia ce constituie 69,3% din populația orășenească. Populația de la sate este mai puțin asigurată cu serviciile respective, doar 28,7 mii de persoane sau 46,77% din populația de la sate având acces la serviciile de colectare a deșeurilor (conform datelor statistice din anul 2019).

În domeniul dezvoltării sistemelor integrate de management al deșeurilor solide la nivel regional în anul 2020 a continuat activitatea de implementare a proiectului ***”Optimizarea sistemului de gestionare a deșeurilor solide în raionul Vulcănești”*** inclus în Documentul Unic de program pentru anii 2017-2020.

Pentru perioada de raportare a fost planificată realizarea procedurilor de achiziționare a 2 autospeciale cu volumul de 6 m³. Prima procedură desfășurată în luna martie 2020. Pe marginea procedurii respective a fost depusă o contestație din partea unui agent economic către ANSC. Ca urmare, a fost

anulată procedura de achiziție și lansată o nouă procedură. În luna iunie 2020 a avut loc deschiderea ofertelor. Ca urmare a evaluării ofertelor depuse, a fost selectată oferta câștigătoare depusă de către compania ”Tech Planet” SRL cu oferta în sumă de 1953,6 mii lei inclusiv TVA.

Conform deciziei CNCDR nr.14/20 din 13.02.2020 pentru anul 2020 au fost aprobate surse de finanțare pentru implementarea acestui proiect în sumă de 2 324 084 lei. Mijloacele financiare au fost destinate pentru achiziționarea a 2 autospeciale pentru colectarea deșeurilor cu volumul 6 m3.

De asemenea, în perioada de raportare, în cadrul programului ”Comunitatea mea”, finanțat de către USAID și implementat de către IREX Moldova a avut loc la data de 20 februarie masa rotundă ”Managementul deșeurilor menajere solide: probleme și soluții posibile propuse de către APL”. La eveniment a participat directorul ADR și un specialist din cadrul secției planificare strategică. În cadrul evenimentului au fost puse în discuție problemele cu care se confruntă APL în domeniul managementului deșeurilor solide, precum și acțiunile care urmează să fie întreprinse de către administrația centrală în vederea soluționării problemelor din sector, precum și posibilitățile de implicare a societății civile și a partenerilor de dezvoltare în soluționarea problemelor identificate.

Măsura 1.4 Sporirea eficienței energetice a clădirilor publice.

În perioada de raportare în RD UTA Găgăuzia din sursele alocate din FNDR a fost continuată implementarea proiectului ”Complexul măsurilor de eficiență energetică a Centrului de Sănătate mun. Comrat”. Proiectul prevede implementarea unui șir de măsuri menite să ducă la sporirea confortului termic a beneficiarilor (peste 67 mii de pacienți anual) și la obținerea economiilor de energie în clădirea instituției medicale. Principalele lucrări planificate țin de reparația acoperișului clădirii, schimbarea tâmplăriei (uși, ferestre), termoizolarea fațadei clădirii.

În perioada de raportare a fost încheiat un acord adițional pentru executarea unor lucrări adiționale de finisare a pereților și glafurilor precum și lucrări de montare a vitraliilor. Lucrările respective au fost executate la începutul anului ca urmare fiind valorificate mijloace financiare în sumă de 932,76 mii lei.

Pentru implementarea proiectului prin decizia CNCDR Nr 14/20 din 13.02.2020 pentru anul 2020 din sursele FNDR au fost alocate mijloace financiare în sumă de 6 358 206,41 lei. În perioada de raportare a fost valorificate mijloace financiare în sumă de 932,76 (14,67%).

O provocare semnificativă în procesul de implementare a proiectului a constituit situația epidemiologică din țară. Ca urmare aceasta a generat abateri de la graficul de execuție a lucrărilor.

Obiectivul Specific 2: Creșterea economică echilibrată și sporirea competitivității regiunii

Progresul în dezvoltarea regiunii poate fi atins, în mare parte, prin asigurarea creșterii economice durabile. Dezvoltarea economică constantă și echilibrată poate genera resurse financiare, ce pot fi reinvestite în regiune, inclusiv pentru ameliorarea problemelor sociale. Zonele de intervenție și măsurile planificate vin să stimuleze dezvoltarea sectorului economic al regiunii și să diminueze impactul celor mai grave probleme printre care: numărul redus de întreprinderi în regiune, gradul scăzut de ocupare a forței de muncă, rată înaltă a șomajului, exodul masiv al populației apte de muncă, ș.a.

Statistica denotă că numărul de întreprinderi mici și mijlocii deși este în creștere în perioada 2015-2019, totuși această creștere este destul de mică. Conform informațiilor din partea Comitetului Executiv al UTA Găgăuzia, în anul 2019 numărul IMM constitua 9,9 întreprinderi la 1000 de

locuitori fiind în creștere cu 1,6 ÎMM/1000 de locuitori, comparativ cu valoarea atestată în anul 2015 (8,3 ÎMM/1000 de locuitori).

În vederea atingerii obiectivului specific, SDR include un șir de măsuri menite să contribuie la creșterea economiei regionale:

Măsura 2.1. Crearea infrastructurii și condițiilor favorabile pentru dezvoltarea afacerilor.

În perioada de raportare în regiune a continuat implementarea proiectelor orientate spre îmbunătățirea infrastructurii de suport în afaceri. Autoritățile regionale acordă o atenție sporită dezvoltării zonei economice libere ”Valkaneș” care este constituită din 3 subzone: Vulcănești, Comrat și Ceadâr-Lunga. În ZEL ”Valcanes” sunt înregistrați 25 de rezidenți dintre care doar 12 activează. Rezidenții activi au asigurat crearea a peste 1200 locuri de muncă. Volumul de investiții de la începutul activității ZEL (1998) a constituit 22,9 milioane de dolari, din care în anul 2018 au fost investiți 3,9 milioane de dolari SUA iar în primul trimestru al anului 2019 - 3,1 milioane de dolari SUA.

Unul dintre cele mai importante proiecte pentru dezvoltarea potențialului economic al regiunii este proiectul ”*Amenajarea și conectarea la infrastructura comunală și la drumurile de acces a parcului industrial Comrat*”. Încă în anul 2017 Parcul industrial Comrat amplasat pe o suprafață de 50,3 ha a primit titlul de subzonă a ZEL ”Valkaneș”. Tot în acest an ADR UTA Găgăuzia în parteneriat cu Comitetul Executiv al UTA Găgăuzia și primăria mun. Comrat a început implementarea proiectului cu finanțare din FNDR și bugetul UTA Găgăuzia. Actual, lucrările de construcție, prevăzute în cadrul implementării proiectului, sunt finalizate integral. În urma implementării proiectului, au fost obținute următoarele rezultate:

- Au fost construite rețelele de aprovizionare cu apă (3250 m.) și 2 rezervoare cu volumul de 300 m³;
- Au fost construite rețelele de canalizare (840 m) și o stație de epurare a apelor uzate;
- Au fost construite rețele de gaz (1080 m);
- Au fost construite rețelele electrice (6400 m);
- Au fost construite căile de acces (2600 m drum de acces planificat);
- A fost efectuată recepția la terminarea lucrărilor în cadrul proiectului (24 decembrie 2019).

Lucrările de construcție, prevăzute în cadrul proiectului, au fost integral finalizate. Conform Procesului-verbal de recepție a lucrărilor efectuate sunt date în exploatare toate obiectele de infrastructură, drumurile de acces și rețeaua drumurilor interioare. A fost amenajată infrastructura parcului industrial pe o suprafață de 25 hectare.

În parcul industrial a fost amplasată prima companie rezidentă: SRL ”Fujikura Automotive” care are ca gen de activitate producerea cablajelor pentru industria producătoare de automobile. Ca urmare în regiune au fost create peste 1100 locuri de muncă.

Costul total al proiectului conform contractelor încheiate constituie 27 481,82 mii lei din care 16471,48 mii lei din sursele FNDR iar 11010,34 mii lei din bugetul UTA Găgăuzia. În perioada 2017-2020, au fost valorificate în total mijloace financiare în sumă de 27441,96 mii lei (din care 16431,61 mii lei din sursele FNDR și 11010,35 mii lei din bugetul UTA Găgăuzia).

Imaginea 3, 4. Teritoriu amenajat al Parcului Industrial

Pentru implementarea proiectului prin decizia CNCDR Nr 14/20 din 13.02.2020 pentru anul 2020 din sursele FNDR au fost alocate mijloace financiare în sumă de 3 311 002,84 lei. În perioada de raportare au fost valorificate mijloacele financiare în sumă de 3 267 867 lei (98,7%).

La data de 30 iunie a fost organizată recepția finală a lucrărilor. Proiectul este pregătit pentru a fi transmis beneficiarului.

Autoritățile din regiune întreprind acțiuni pentru atragerea altor agenți economici în parcul industrial.

În vederea dezvoltării infrastructurii ZEL ”Valcăneș” (Subzona Ceadâr Lunga), Comitetul Executiv al UTA Găgăuzia în comun cu primăria or. Ceadâr-Lunga cu suportul tehnic al Agenției pentru Cooperare Internațională a Germaniei (GIZ) a întreprins acțiuni pentru elaborarea documentației de proiect pentru construcția infrastructurii de pe teritoriul subzonei Ceadâr-Lunga. În perioada de raportare a fost finalizată proiectarea rețelelor de aprovizionare cu apă și canalizare și a rețelelor electrice. În proces de proiectare sunt rețelele de gazoduct pe teritoriul subzonei Ceadâr-Lunga. Pentru anul 2020 din bugetul UTA Găgăuzia sunt alocate mijloace financiare în sumă de 5000 mii lei pentru dezvoltarea subzonei Ceadâr-Lunga. În primul semestru au fost contractate lucrările de construcție a apeductului și canalizării.

Măsura 2.2. Utilizarea potențialului instituțiilor de învățământ și științifice ca puncte de creștere economică regională.

În regiunea de dezvoltare UTA Găgăuzia funcționează 1 universitate, 2 colegii și 3 școli profesionale. Luând în considerare potențialul existent, este necesar de a asigura o mai mare flexibilitate a structurilor date în organizarea procesului de formare a forței de muncă calificată și dezvoltarea programelor de formare continuă (recalificare) în cadrul specialităților solicitate pe piața forței de muncă din regiune. Atenție deosebită se acordă în regiune utilizării potențialului educațional al instituțiilor de învățământ în vederea acordării suportului în formarea continuă a specialiștilor din cadrul APL.

În perioada de raportare în cadrul ADR UTA Găgăuzia a continuat elaborarea documentului de specializare inteligentă pentru RD UTA Găgăuzia. Au fost organizate 2 ședințe ale grupului de lucru în componența căruia sunt incluși specialiști din cadrul ADR UTA Găgăuzia, reprezentanți ai mediului academic și biznesului din regiune, reprezentanți ai Comitetului Executiv al UTA Găgăuzia ș.a.

La data de 8 mai a avut loc ședința grupului de lucru în cadrul căreia au fost audiate prezentările experților D. Russu și S. Porcescu cu tema "Specializarea inteligentă - de la concept la soluții complexe în contextul dezvoltării regionale a UTA Găgăuzia". S-a decis de a trimite chestionare membrilor grupului de lucru pentru completare, ulterior aceste chestionare au fost trimise de experți pentru analiză și pentru a identifica idei de proiecte pentru dezvoltarea sectorului agrar al regiunii de dezvoltare UTA Găgăuzia și prezentarea rezultatelor la ședința următoare a grupului de lucru.

La data de 26 iunie a avut loc a treia ședință a grupului de lucru în cadrul căreia echipa de experți a prezentat rezultatele "identificării antreprenoriale" și conceptul de dezvoltare a sectorului agricol din regiune.

Elaborarea documentului de specializare inteligentă va fi continuată pe parcursul semestrului 2.

De asemenea, pe parcursul perioadei de raportare au continuat activitățile în cadrul proiectului "Dezvoltarea Regională în Republica Moldova: suport în implementarea strategiilor regionale prin utilizarea datelor GIS" implementat cu suportul Agenției Cehe pentru Dezvoltare. În perioada de raportare (februarie 2020) a fost desfășurat al 6-lea modul (din 7 planificate) din cadrul ciclului de instruire în domeniul utilizării sistemelor GIS. Din cauza epidemiei de COVID-19 finalizarea instruirilor a fost amânată pentru un termen nedeterminat.

Măsura 2.3. Punerea în aplicare a potențialului etno-cultural și turistic al regiunii

Turismul în Găgăuzia este dezvoltat foarte slab, putem să spunem, că se află la faza, când locuitorii regiunii și autoritățile abia au înțeles, că turismul reprezintă o industrie importantă pentru dezvoltarea localităților regiunii și sporirea nivelului de bunăstare a locuitorilor regiunii. Concurența slabă pe piața serviciilor turistice, lipsa managementului ofertelor turistice a dus la faptul, că raportul dintre prețul și calitatea serviciilor fac că acestea să nu fie atractive și în general turiștii se află în Găgăuzia nu mai mult de o zi. Concomitent, resursele turistice ale Găgăuziei permit organizarea unui spectru mare de tipuri ale turismului, dar acestea necesită investiții pentru crearea condițiilor respective și includerea lor în circuitul turistic.

O problemă reprezintă și lipsa spațiilor pentru cazarea turiștilor. În UTA Găgăuzia activează doar 16 structuri de cazare pentru turiști care conform datelor BNS (la situația anului 2019) au o capacitate de cazare de 221 camere, sau 1400 locuri/pat. Deși în comparație cu anul 2015 (207 camere) se atestă o creștere a numărului de camere pentru cazare, aceasta totuși este o creștere care nu satisface necesitățile regiunii. Pe parcursul anului 2018 - 5,2 mii de turiști au fost cazați în structurile de cazare din regiune, din care 4,3 mii de turiști rezidenți iar 0,9 mii nerezidenți.

Doar 4 localități (din 26) din regiunea UTA Găgăuzia dispun de structuri de cazare pentru turiști.

În vederea stabilirii priorităților de dezvoltare a sectorului turistic în regiune, ADR UTA Găgăuzia în parteneriat cu Comitetul Executiv al UTA Găgăuzia, cu sectorul asociativ și academic din regiune și cu suportul tehnic acordat în cadrul proiectului UE "Integrarea UTA Găgăuzia în cadrul național de dezvoltare regională a Republicii Moldova" (TAG) a elaborat "Programul Regional Sectorial în domeniul sporirii atractivității turistice a Regiunii de Dezvoltare UTA Găgăuzia 2019-2025".

Obiectivul general al PRS este asigurarea condițiilor pentru dezvoltarea durabilă a turismului în Găgăuzia în vederea majorării contribuției directe a sectorului turistic în structura PIB-ului regional până la 1 % până în anul 2025 prin intermediul atragerii investițiilor în dezvoltarea și creșterea calității serviciilor turistice, crearea locurilor de muncă și valorificarea eficientă a resurselor turistice din regiune.

În perioada de raportare, acțiunile pentru realizarea măsurii respective au fost orientate spre promovarea conceptelor de proiecte în domeniul turismului. Astfel la data de 30 ianuarie în cadrul ședinței Consiliului de coordonare a asistenței externe pe lângă Bașcanul UTA Găgăuzia, directorul ADR a prezentat portofoliul de proiecte elaborat în cadrul ADR UTA Găgăuzia și a menționat proiectele prioritare în domeniul dezvoltării turismului. Pentru unul dintre proiectele prioritare identificate în cadrul planificării sectoriale și anume ”Complexul turistic sportiv At-Prolin” Comitetul executiv al UTA Găgăuzia a alocat 2000 mii lei pentru proiectarea rețelelor ingineresti pe teritoriul complexului.

În contextul eforturilor de promovare a proiectelor din sectorul turismului, la data de 24 ianuarie în cadrul ADR UTA Găgăuzia a avut loc un atelier de lucru care a avut ca scop identificarea modalităților de promovare și dezvoltare a infrastructurii turistice din regiune. În cadrul atelierului de lucru, de către A. Moldovan, managerul proiectului ”La Moldova”, a fost prezentat conceptul elaborării unei platforme on-line pentru promovarea locațiilor și produselor turistice din regiune. De asemenea a fost pus în discuție subiectul ce ține de identificarea soluțiilor pentru dezvoltarea serviciilor hoteliere din regiune în vederea creării unor condiții atractive pentru turiști.

Obiectivul Specific 3: Îmbunătățirea guvernantei în domeniul dezvoltării regionale

În contextul obiectivului specific, guvernanta în domeniul dezvoltării regionale presupune un efort comun al tuturor actorilor implicați în procesul de implementare a politicii de dezvoltare regională: instituții de dezvoltare regională, CRD și ADR, APL din regiune, sectorul privat și societatea civilă. O bună guvernare necesită implicare în procesul de luare a deciziilor, distribuirea corectă a responsabilităților actorilor implicați, precum și asigurarea transparenței acestui proces.

Îmbunătățirea guvernantei regionale poate fi asigurată prin formarea de competențe a actorilor implicați în implementarea politicii de dezvoltare regională și crearea condițiilor pentru aplicarea în regiune a modificărilor legale și normative care vor fi propulsate de noua paradigmă a dezvoltării regionale.

În procesul de realizare a măsurilor stabilite în cadrul SDR pentru realizarea obiectivului respectiv, în perioada de raportare au fost obținute rezultatele descrise mai jos:

Măsura 3.1. Dezvoltarea capacității participanților în procesul de dezvoltare regională.

În vederea realizării măsurii respective, în perioada de raportare ADR UTA Găgăuzia a conlucrat cu MADRM, partenerii de dezvoltare și autoritățile din regiune pentru a continua procesul de dezvoltare a capacităților principalilor actori de dezvoltare regională. Activitățile de dezvoltare a capacităților au fost ghidate de *Planul de instruire și pregătire profesională în domeniul dezvoltării regionale* document care stabilește domeniile și modulele de instruire planificate. Principalele rezultate obținute în procesul de dezvoltare a capacităților sunt următoarele:

- A fost continuat ciclul instruirilor în domeniul utilizării datelor geospațiale în procesul de dezvoltare regională. În cadrul proiectului ”*Dezvoltarea Regională în Republica Moldova: suport în implementarea strategiilor regionale prin utilizarea datelor GIS*” implementat cu suportul Agenției Cehe pentru Dezvoltare este preconizat un ciclu din 7 training-uri în domeniul utilizării datelor geospațiale. În perioada de raportare au fost desfășurat al 6-lea modul cele 7 sesiuni de instruire cu durata de 3 zile fiecare. În procesul de instruire participă 4 specialiști din cadrul ADR, 1 specialist din cadrul direcției generale de dezvoltare economică a Comitetului Executiv al UTA Găgăuzia, 1 specialist din cadrul ÎS Agenția Servicii Publice, 2 specialiști din cadrul Universității de Stat din Comrat. Din cauza epidemiei de COVID-19 finalizarea instruirilor a fost amânată pentru un termen nedeterminat

- Pentru primarii din regiune, cu suportul Agenției de Cooperare a Austriei a fost organizat un seminar cu tematica: ”Regionalizarea serviciului public de AAC – element cheie al politicii de stat în domeniul dezvoltării sectorului AAC”. În cadrul seminarului au participat reprezentanți ai APL (10 APL), reprezentanți ai operatorilor de servicii de ACC (5 operatori de servicii), ș.a. Printre principalele subiectele abordate: Aspectele juridice și instituționale ale regionalizării serviciului de AAC; experiența internațională de regionalizare a serviciului de AAC (experiența Județului Iași din România prezentată de către directorul tehnic al SA ”Apa Vital” din Iași).
- În cadrul programului ”Comunitatea mea”, finanțat de către USAID și implementat de către IREX Moldova a avut loc la data de 20 februarie masa rotundă ”Managementul deșeurilor menajere solide: probleme și soluții posibile propuse de către APL”. La eveniment a participat directorul ADR și un specialist din cadrul secției planificare strategică. În cadrul evenimentului au fost puse în discuție problemele cu care se confruntă APL în domeniul managementului deșeurilor solide, precum și acțiunile care urmează să fie întreprinse de către administrația centrală în vederea soluționării problemelor din sector, precum și posibilitățile de implicare a societății civile și a partenerilor de dezvoltare în soluționarea problemelor identificate.
- La data de 7 mai 2020 de către Fondul de Inovații și Dezvoltare Durabilă a fost organizată în regim on-line masa rotundă cu genericul ”Agro-ecologia inovațională: avantaje economice și dezvoltare sustenabilă”. La eveniment au participat specialiști din cadrul ADR, administratorii ZEL din regiune, reprezentanți ai APL și a mediului academic din regiune.

În total de activitățile de instruire desfășurate în perioada de raportare au participat peste 60 de specialiști din cadrul diferitor organizații: ADR, Comitetul Executiv al UTA Găgăuzia, APL, mediul academic.

În perioada de raportare ADR UTA Găgăuzia în comun cu MADRM a depus eforturi în vederea constituirii noii componente a Consiliului Regional pentru Dezvoltare a regiunii UTA Găgăuzia. În anul 2019 MADRM a desfășurat concursul de selectare a membrilor CRD din partea sectorului privat și asociativ. Prin scrisoarea №09-08/1377 din 16.03.2020 MADRM ai informat ADR despre componența nominală a CRD UTA Găgăuzia. Necătând la aceasta, pe parcursul perioadei de raportare nu a fost posibil de a organiza ședința CRD din considerent că componența nominală a fost contestată de către Comitetul executiv al UTA Găgăuzia. Ca urmare, în cadrul ședinței comisiei de evaluare din 12 iunie 2020 s-a decis de a organiza repetat concursul pentru selectarea a 2 reprezentanți ai sectorului privat în componența CRD.

Măsura 3.2. Fortificarea eficienței instituțiilor de dezvoltare regională.

În cadrul măsurii respective pe parcursul perioadei de raportare ADR UTA Găgăuzia a elaborat un concept de proiect privind suportul pentru Consiliul de Dezvoltare Regională a UTA Găgăuzia. Obiectivul general al proiectului este de a fortifica în continuare funcționarea CRD din regiunea de dezvoltare UTA Găgăuzia. Suportul planificat are scopul de a spori participarea membrilor CRD în activitatea consiliului, consolidarea identificării membrilor CRD cu rolurile, responsabilitățile și sarcinile acestora, precum și îmbunătățirea capacităților membrilor CRD de a promova și coordona politicile de dezvoltare regională și aspectele vizate în regiune.

Rezultatele așteptate în urma realizării acestei inițiative sunt:

- 1) Îmbunătățirea comunicării interne și externe și a vizibilității Regiunii de dezvoltare și a CRD-ului
- 2) Îmbunătățirea schimbului intra- și interregional dintre membrii CRD

3) Platforme funcționale pentru identificarea/analizarea problemelor sectoriale și a oportunităților de dezvoltare regională.

Propunerea de proiect urmează a fi implementată cu suportul financiar al GIZ/MSPL.

În perioada de raportare, de către MADRM a fost continuat procesul de actualizare a bazei legislative a dezvoltării regionale. A fost elaborat proiectul de lege pentru modificarea Legii nr. 438/2006 privind dezvoltarea regională în Republica Moldova. La data de 5 iunie de către MADRM a fost inițiat consultările publice pe marginea proiectului de lege.

De asemenea, a fost lansată activitatea de elaborare a cadrului regulator pentru desfășurarea concursului de selectare a proiectelor pentru finanțare din FNDR având ca bază prevederile și obiectivele stabilite în noua paradigmă de dezvoltare regională. În acest context, MADRM cu suportul GIZ/MSPL a elaborat proiectul Regulamentului de desfășurare a concurs de selectare a proiectelor pentru finanțare din FNDR. Proiectul documentului a fost transmis către ADR spre consultare. Ca urmare a examinării documentului, din partea ADR UTA Găgăuzia au fost prezentate 19 propuneri de modificare a regulamentului precum și 6 propuneri de modificare a Grilelor de evaluare a notelor conceptuale și a cererii de finanțare.

Un rol important în perioada de raportare a fost acordat promovării și consultării proiectului Programului național de dezvoltare a orașelor poli de creștere. În luna martie, proiectul programului a fost prezentat și discutat la Comrat în cadrul unei ședințe de lucru cu participarea autorităților locale, ADR, MADRM, GIZ și experții implicați. Primăria or. Comrat s-a arătat interesată de implementarea programului și va depune eforturi pentru stabilirea persoanelor responsabile pentru ca în cazul aprobării programului, să inițieze în comun cu ADR acțiunile de implementare a acestuia.

În contextul consultării cu APL a prevederilor Programului național de dezvoltare urbană, la 16 iunie 2020 în cadrul MADRM a fost convocată o ședință cu participarea reprezentanților autorităților regionale, locale, experți implicați, în cadrul căreia au fost discutate aspecte privind conceptualizarea orașelor-poli de creștere în Republica Moldova.

În perioada e raportare au fort întreprinse eforturi pentru eficientizarea activității ADR. Prin decizia CNCDR Nr. 3/20 din 13.02.2020 fost aprobată noua structură organizatorică a ADR-urilor. Astfel, în cadrul ADR UTA Găgăuzia sunt constituite 4 secții:

- Secția planificare și cooperare regională;
- Secția management integrat al proiectelor;
- Secția monitorizare și evaluare;
- Secția administrativă.

Prin ordinul directorului ADR, Nr. 02-03/10-20k din 21 februarie 2020 a fost efectuată reorganizarea structurii ADR în conformitate cu decizia aprobată de CNCDR.

Măsura 3.3. Atragerea investițiilor în domeniile prioritare pentru dezvoltarea regională la nivel național și internațional.

În cadrul măsurii respective au fost atinse următoarele rezultate:

- La data de 30 ianuarie a avut loc ședința Consiliului de coordonare a asistenței externe pe lângă Bașcanul UTA Găgăuzia. La ședință au participat reprezentanți ai misiunilor diplomatice acreditate în Republica Moldova, reprezentanți a proiectelor de asistență tehnică care sunt implementare în regiune, reprezentanți ai Comitetului Executiv al UTA Găgăuzia, specialiști din cadrul ADR UTA Găgăuzia ș.a. În cadrul ședinței de către directorul ADR au fost prezentate rezultatele planificării regionale sectoriale și portofoliul de proiecte elaborat în cadrul ADR UTA Găgăuzia. Din partea participanților (în special Agenția Cehă pentru Dezvoltare) a fost

manifestat interes pentru proiectele din sectorul AAC, în special care vizează elaborarea studiilor de fezabilitate pentru clusterizarea localităților din regiune în vederea construcției și exploatarei stațiilor de epurare a apelor uzate. ADR, a elaborat o solicitare de finanțare care urmează a fi înaintată către Agenția Cehă pentru Dezvoltare la etapa anunțării concursului de propuneri de proiecte.

- În cadrul proiectului ”Dezvoltarea Regională în Republica Moldova: suport în implementarea strategiilor regionale prin utilizarea datelor GIS” implementat cu suportul Agenției Cehe pentru Dezvoltare în regiune a fost inițiată pregătirea pentru următoarea etapă a proiectului care constă în aplicarea practică a tehnologiilor GIS. Astfel, se preconizează ca pentru municipiul Comrat să fie elaborate hărți digitale care vor conține informația despre rețelele tehnico-edilitare din municipiu. ADR a obținut acordul proprietarilor de rețele, de a colabora în cadrul acestei inițiative.

Măsura 3.4. Punerea în aplicare a unor sisteme eficiente de planificare, programare, monitorizare și evaluare.

Această măsură este orientată spre perfecționarea mecanismului de monitorizare și evaluare a implementării SDR și raportarea asupra SDR în baza unui mecanism nou bazat pe rezultate. Acest exercițiu a fost lansat în anul 2016 și a fost finalizat în 2019, prin aprobarea *Instrucțiunii de monitorizare și evaluare a politicii de dezvoltare regională*, aprobată prin Ordinul Ministrului agriculturii, dezvoltării regionale și mediului nr.164 din 27 iunie 2019. Au fost de asemenea elaborate fișele de indicatori de monitorizare și evaluare a obiectivului general și celor specifice ale SDR. Cu începere din 2020 în cadrul ADR este creată secția ”Monitorizare și evaluare” în responsabilitatea căreia va intra aplicarea mecanismelor de monitorizare și evaluare a politicii de dezvoltare regională.

Cooperarea cu partenerii de dezvoltare

În perioada de raportare, au fost desfășurate un șir de activități în cooperare cu partenerii de dezvoltare, menite să contribuie la atingerea obiectivelor stabilite drept priorități regionale pentru dezvoltare.

Printre cele mai importante realizări la capitolul cooperare, se regăsesc următoarele:

Cooperarea cu proiectul Agenției de Cooperare Internațională a Germaniei (GIZ) ”Modernizarea serviciilor publice locale în Republica Moldova” (MSPL).

Principalele rezultate ale colaborării cu proiectul GIZ/MSPL sunt următoarele:

- Colaborarea cu proiectul GIZ MSPL s-a concretizat în suportul acordat de proiectul MSPL în domeniul eficientizării activității CRD. În acest context, a fost elaborată de către ADR o propunere de proiect privind suportul pentru Consiliul de Dezvoltare Regională a UTA Găgăuzia. Obiectivul general al proiectului este de a fortifica în continuare funcționarea CRD din regiunea de dezvoltare UTA Găgăuzia. Suportul planificat are scopul de a spori participarea membrilor CRD în activitatea consiliului, consolidarea identificării membrilor CRD cu rolurile, responsabilitățile și sarcinile acestora, precum și îmbunătățirea capacităților membrilor CRD de a promova și coordona politicile de dezvoltare regională și aspectele vizate în regiune.

Rezultatele așteptate în urma realizării acestei inițiative sunt:

- Îmbunătățirea comunicării interne și externe și a vizibilității Regiunii de dezvoltare și a CRD-ului
- Îmbunătățirea schimbului intra- și interregional dintre membrii CRD
- Platforme funcționale pentru identificarea/analizarea problemelor sectoriale și a oportunităților de dezvoltare regională.

Urmează ca inițiativa respectivă să fie prezentată în cadrul ședinței CRD pentru aprobare. GIZ/MSPL va acorda suport financiar în implementarea propunerii de proiect.

- În proces de conlucrare cu GIZ/MSPL au fost întreprinse eforturi pentru identificarea priorităților comune a factorilor implicați în procesul de dezvoltare regională. Astfel la data de 13.05.2020 a avut loc o ședință de lucru cu participarea reprezentanților GIZ/MSPL, ADR UTA Găgăuzia, Comitetul Executiv al UTA Găgăuzia, Agenția pentru atragerea investițiilor. În cadrul ședinței au fost stabilite proiectele regionale de importanță majoră pentru regiune care ar necesita asistență tehnică și financiară. Printre proiectele prioritare se numără: Aprovizionarea cu apă potabilă a or. Vulcănești și a zonei economice libere "Valkaneș"; Construcția stației de epurare din or. Comrat; Elaborarea studiului de fezabilitate pentru alimentarea cu apă potabilă din r. Prut a regiunii UTA Găgăuzia. Proiectele identificate vor fi promovate prin eforturile comune a tuturor părților implicate.

Cooperarea în cadrul proiectului "Dezvoltarea Regională în Republica Moldova: suport în implementarea strategiilor regionale prin utilizarea datelor GIS" implementat cu suportul Agenției Cehe pentru Dezvoltare. Proiectul prevede formarea capacităților specialiștilor din cadrul ADR, Comitetul Executiv și USC în domeniul utilizării datelor geospațiale în procesul de planificare regională. În perioada de raportare au fost obținute următoarele rezultate:

- În perioada de raportare (februarie 2020) a fost desfășurat al 6-lea modul (din 7 planificate) din cadrul ciclului de instruire în domeniul utilizării sistemelor GIS. Din cauza epidemiei de COVID-19 finalizarea instruirilor a fost amânată pentru un termen nedeterminat.
- A fost inițiată pregătirea pentru următoarea etapă a proiectului care constă în aplicarea practică a tehnologiilor GIS. La următoarea etapă a proiectului, se preconizează ca pentru municipiul Comrat să fie elaborate hărți digitale care vor conține informația despre rețelele tehnico-edilitare din municipiu. ADR a obținut acordul proprietarilor de rețele, de a colabora în cadrul acestei inițiative

În perioada de raportare a fost inițiată **colaborarea cu "Asociația de promovare a antreprenoriatului" în cadrul proiectului "Agricultură de performanță în republica Moldova" finanțat de USAID**. La data de 10 martie 2020 a fost încheiat un acord de cooperare între "Asociația de promovare a antreprenoriatului" și ADR UTA Găgăuzia. Acordul prevede realizarea acțiunilor comune de susținere a tinerilor antreprenori din mediul rural și formarea competențelor pentru inițierea afacerilor în agricultură. În acest context, în perioada de raportare a fost organizat un seminar cu genericul "Metode inovative de instruire și activitate pentru tinerii din regiune". În cadrul seminarului, 20 de tineri din regiune au fost instruiți în domeniul creării și dezvoltării afacerilor în agricultură, planificării și gestionării afacerilor în agricultură ș.a.

Provocări și riscuri

Provocări pe parcursul perioadei de raportare :

Una dintre provocările majore întâmpinate pe parcursul perioadei de raportare a fost și rămâne a fi **situația epidemiologică din țară generată de răspândirea epidemiei COVID-19**, care a avut un impact negativ asupra activității ADR și a instituțiilor implicate în procesul de dezvoltare regională. Ca urmare a situației de urgență declarate în țară, au intervenit modificări în modul de activitate al ADR, dar și a operatorilor economici care execută contractele de antrepriză încheiate. Astfel situația creată a dus la tergiversarea execuției lucrărilor în cadrul proiectului de eficientizare energetică a centrului de sănătate publică Comrat, imposibilitatea livrării autospecialelor planificate a fi achiziționate și ca urmare anularea procedurii de licitație ș.a. Unele dintre activitățile planificate a fi

realizate de către ADR și parteneri au fost amânate, altele au fost desfășurate utilizând instrumente on-line de comunicare.

O altă provocare pe parcursul perioadei de raportare ține de faptul că în cadrul RD UTA Găgăuzia nu a fost posibilă constituirea Consiliului Regional pentru Dezvoltare. Ca urmare un șir de decizii importante (aprobarea raportului de implementare a SDR pentru anul 2019; consultarea și aprobarea măsurilor de suport pentru activitatea CRD; ș.a) nu au fost aprobate, generând impedimente în activitatea ADR. În perioada următoare se preconizează repetarea concursului de selectare a unor membri ai CRD din partea sectorului privat (2 reprezentanți) și a sectorului asociativ (1 reprezentant). După stabilirea componenței nominale a CRD, va avea loc ședința de constituire.

Riscuri manifestate pe parcursul perioadei de raportate:

Pe parcursul perioadei de raportare, în procesul de implementare a SDR UTA Găgăuzia s-au manifestat un șir de riscuri economice și operaționale care au avut influență asupra atingerii obiectivelor planificate. Printre riscurile cu impact semnificativ pot fi menționate:

Riscuri economice:

-Lipsa resurselor financiare suficiente pentru pregătirea și implementarea proiectelor de dezvoltare regională. Potențialul actual al ADR UTA Găgăuzia permite valorificarea mijloacelor financiare mai semnificative decât cele care au fost alocate pe parcursul anului de gestiune. Deficitul de resurse face ca durata de implementare a proiectelor să fie exagerată și respectiv efectele pozitive ale implementării proiectelor întârzie să apară.

-Lipsa competențelor în atragerea și gestionarea resurselor din partea partenerilor externi. Pentru realizarea obiectivelor SDR nu sunt suficiente mijloacele din FNDR. Este necesară mobilizarea inclusiv a mijloacelor din partea partenerilor de dezvoltare. În acest sens lipsesc la nivel de regiune competențe suficiente de atragere și gestionare a resurselor externe. În acest sens sunt necesare eforturi pentru implicarea APL în activități de instruire privind identificarea surselor alternative de finanțare.

Riscuri operaționale:

-Lipsa utilizării coordonate a fondurilor naționale în vederea dezvoltării regionale. Sunt necesare mecanisme care ar permite cofinanțarea proiectelor de dezvoltare regională din diferite surse naționale (FNDR; FEN; Fondul rutier).

-Activismul insuficient al APL în inițierea proiectelor de dezvoltare regională. Numărul și calitatea proiectelor de dezvoltare regională depinde de implicarea APL în pregătirea proiectelor pentru finanțare. Sunt necesare un șir de măsuri de informare a APL privind oportunitățile pe care le oferă politica de dezvoltare regională precum și implicarea largă a APL în procesele de planificare sectorială și stabilire a priorităților de dezvoltare. De asemenea sunt necesare eforturi pentru instruirea reprezentanților APL pentru formarea competențelor de elaborare a proiectelor de dezvoltare regională. Un impediment semnificativ pentru implicarea APL-urilor este necunoașterea limbii de stat și a limbii engleze și ca urmare limitarea posibilităților de aplicare la diverse programe de finanțare

Bune practici și lecții învățate

➤ Instruirile privind aplicarea Sistemului Informațional Geografic (GIS), care va fi utilizat în planificare strategică. În cadrul acestor instruirii, specialiștii ADR UTA Găgăuzia își perfecționează

abilitățile de utilizare a sistemului GIS, astfel încât crește calitatea procesului de planificare prin analiza aspectului spațial. Acest instrument permite o viziune comprehensivă asupra regiunii și prezentarea elocventă a mai multor indicatori atât în aspect de discrepanță a acestora, cât și în aspect de evoluție.

➤ Implicarea unui cerc larg de părți interesate în procesele de planificare contribuie la elaborarea unor documente de planificare calitative, care reprezintă interes pentru întreaga regiune. În procesul de elaborare a Strategiei de specializare inteligentă a RD UTA Găgăuzia, ADR a întrunit în grupurile de lucru reprezentanți ai structurilor Comitetului Executiv, reprezentanți ai mediului academic și mediului de afaceri, reprezentanți ai societății civile astfel asigurând ca poziția și interesele tuturor actorilor implicați să fie reflectată în documentul de planificare elaborat.

➤ În scopul respectării prevederilor Legii RM nr.229 din 23.09.2010 "privind controlul financiar public intern", începând cu anul 2019, ADR UTA Găgăuzia a inițiat evaluarea sistemului curent de management și control financiar și să identifice lacunele, să stabilească scopurile operaționale și strategice, precum și să implementeze un sistem de management al riscurilor. Prin Ordinul directorului UTA Găgăuzia, nr.01-11/24-19 din 09.10.2019 a fost format Grupul de lucru pentru asigurarea sistemului de management și control financiar, precum și a fost creat Consiliul pentru managementul riscurilor din numărul colaboratorilor ADR UTA Găgăuzia. În perioada de raportare au fost desfășurate ședințele Grupului de lucru pentru asigurarea sistemului de management și control financiar, precum și ședințele Consiliului pentru managementul riscurilor. La aceste ședințe au fost examinate elemente de activitate supuse riscurilor și cu un grad înalt de influență asupra eficienței funcționării ADR din UTA Găgăuzia. Au fost prevăzute măsuri pentru controlul acestor riscuri, precum și coordonate activitățile de prevenire a consecințelor apariției acestor riscuri.

Printre cele mai relevante lecții învățate pe parcursul perioadei de raportare pot fi menționate următoarele:

➤ Este necesar de a intensifica conlucrarea cu autoritățile publice locale în vederea diseminării informațiilor cu privire la programele de finanțare și fondurile disponibile pentru implementarea unor proiecte prioritare. Doar plasarea informațiilor pe pagina web a ADR nu este suficientă. Comunicarea "pe viu" cu APL, cu implicarea experților și reprezentanții partenerilor de dezvoltare este o modalitate eficientă pentru a stimula activismul APL.

➤ În conlucrarea cu partenerii de dezvoltare este necesar de a stabili un cadru foarte clar al colaborării și de a stabili responsabilitățile părților implicate în procesul de colaborare.

➤ În procesul de analiză a progreselor realizate în implementarea strategiei de dezvoltare regională, se constată lipsa unui mecanism de colectare a datelor relevante privind activitățile și acțiunile întreprinse de alți actori de dezvoltare regională decât ADR. Este necesar de a elabora o metodologie care ar putea fi utilizată regulat în procesul de colectare a datelor privind acțiunile realizate de către APL-urile din regiune.

➤ Analiza preliminară a documentelor tehnice permite evitarea unor probleme în procesul de implementare a proiectelor. În procesul pregătirii pentru implementare a proiectelor ADR a acordat un rol important analizei preliminare a proiectelor tehnice prezentate de către APL pentru implementare. De cele mai dese ori au fost identificate deficiențe semnificative în documentația de proiect. Deși a necesitat timp pentru efectuarea corectărilor documentației de proiect, totuși aceasta a permis evitarea unor probleme majore în procesul de implementare a proiectelor. Practica respectivă urmează a fi continuată în perioada următoare.

Concluzii

- La nivel de obiective specifice se înregistrează o dinamică pozitivă a principalilor indicatori: crește rata de acoperire a populației cu servicii de aprovizionare cu apă, de la 69,1% în anul 2015 până la 74,9 în anul 2018, rata de acoperire a populației cu servicii de gestionare a deșeurilor de la

24,78% în anul 2015 până la 56,21% în anul 2019, în creștere sunt și investițiile în active materiale pe termen lung pe cap de locuitor de la 2759 lei în anul 2015 la 4130,3 lei în anul 2018, numărul IMM la 1000 de locuitori de la 8,3 în 2015 la 9,9 în anul 2019 ș.a. Totodată această creștere atestată pe indicatorii de bază este destul de lentă și nu este pe măsură să asigure realizarea integrală a obiectivelor stabilite până la finele perioadei de acțiune a strategiei (2020).

- Proiectele de dezvoltare regională finanțate din sursele FNDR asigură un impact pozitiv asupra dezvoltării socio-economice a regiunii contribuind la realizarea obiectivelor specifice stabilite în SDR. Totuși, potențialul de implementare a proiectelor la nivel regional este mai mare decât mijloacele financiare disponibile din sursele FNDR. În acest sens este necesar de a elabora mecanisme care ar permite cofinanțarea proiectelor de dezvoltare regională din diferite surse naționale (FNDR; FEN; Fondul Rutier).

- Mijloacele financiare din FNDR nu au fost utilizate eficient pe parcursul anului 2019 unul din motive fiind faptul că nu a fost posibilă convocarea CNCDR în vederea asigurării redistribuirii mijloacelor financiare și valorificării resurselor financiare disponibile. În acest context este necesar de a prevedea mecanisme alternative de aprobare a deciziilor privind gestionarea mijloacelor financiare ale FNDR.

- Portofoliul de proiecte regionale identificate în urma planificării regionale sectoriale este unul foarte ambițios și este evident că doar cu resursele locale (inclusiv fondurile de dezvoltare) aceste proiecte nu vor putea fi implementate. În acest context este necesară promovarea proiectelor regionale de importanță majoră printre partenerii de dezvoltare în vederea inițierii unor acțiuni comune care ar duce la implementarea acestor proiecte.

- Un domeniu de perspectivă care necesită a fi promovat de către ADR în continuare este dezvoltarea urbană. Proiectul *"Sprijinirea administrației publice din Republica Moldova în implementarea politicii regionale prin dezvoltarea urbană integrată și sustenabilă"* a oferit angajaților ADR obținerea de competențe și experiență în domeniul planificării și dezvoltării urbane. Aceste competențe urmează a fi dezvoltate și aplicate în vederea dezvoltării orașelor din regiune.

Director ADR UTA Găgăuzia

Valerii IANIUGLO

ELABORAT:

Nicolai SACALÎ, șef secție monitorizare și evaluare

Svetlana GRADINAR, șef secție politici regionale și cooperare externă

Nicolai MAVRODI, șef secție management proiecte

Ecaterina ARNAUT, șef secție finanțe și achiziții publice

COORDONAT:

Igor MALAI, șef Direcția Politici și Dezvoltare Regională

Sergiu TABACARU, șef interimar Secția Relații cu Instituțiile

de Dezvoltare Regională